

KAITSEMINISTEERIUM

Hr Urmas Klaas
Riigikogu kultuurikomisjon
Lossi plats 1A
15165 TALLINN
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 19.03.2013 nr 1-5/12-561

Meie 02.04.2013 nr 5-2/13/1156

Kaitseväeteenistuse seaduse § 44 lõike 2 kavandatud muudatus

Lugupeetud kultuurikomisjoni esimees

Kaitseministeerium ei toeta Riigikogu kultuurikomisjoni ettepanekut muuta kaitseväeteenistuse seaduse (KVTS) § 44 lõiget 2 allolevatel põhjustel.

KVTS § 44 lõigete 1 ja 2 kohaselt on kutsealusel õigus saada ajapikendust kutseõppeasutusse, rakenduskõrgkooli või ülikooli astumiseks vahetult pärast keskhariduse omandamist sama aasta 15. septembrini. Pärast vastuvõtmist kutseõppeasutusse, rakenduskõrgkooli või ülikooli, teatab kõrgharidust omandama asunud kutsealune Kaitseressursside Ametile kirjalikult 15. septembriks kalendriaasta, millal ta kolme aasta jooksul õppeasutusse vastuvõtmisest arvates soovib asuda kaitseväeteenistuskohustust täitma, kusjuures valitud kalendriaasta ei või olla hilisem kui eriala nominaalajaga lõpetamise aasta. Võimalus valida ajateenistuskohustuse täitmisele asumise aeg kolme aasta jooksul keskhariduse lõpetamisest oli nii enne 1. aprilli kehtinud KVTSis ning on ka kehtivas.

Kultuurikomisjonis arutluse all olev ettepanek muudaks KVTSi § 44 lõiget 2 viisil, et tingimus „kolme aasta jooksul“ jäetakse seadusest välja ning kõigile kutsealustele antakse võimalus valida ajateenistusse asumise aasta, mis ei või olla hilisem kui õppekava nominaalkestusega lõpetamise aasta. Kaitseministeerium ei toeta antud seisukohta, kuna see toob kaasa isikute ringi suurenemise, keda ei saa kutsuda ajateenistusse, mis omakorda mõjutab negatiivselt piisaval hulgal ajateenijate ja reservarmee ettevalmistamist ning riigikaitse arengukava eesmärkide täitmist. Samuti ei ole saa nõustuda ajateenistusse asumise kalendriaasta valiku õiguse andmisega

kutseõpet omandama asunud kutsealustele. Kutseõppes õppimise korral ajapikenduste andmise aluseid reguleerib KVTS § 44 lõige 4.

Teadaolevalt on teatud valdkondade erialade õppetöö pikem kui kolm aastat ning sisseastumiskatsed toimuvad üle aasta. Tavapärasest erineva õppekavaga on näiteks Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Lavakunstikool, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia ning Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakool. Nimetatud koolide juhid on pöördunud Kaitseministeeriumi poole, kuna KVTS võimaldab ajateenistusse asumiseks taotleda ajapikendust vaid kolmeks aastaks, ning seetõttu on nimetatud koolides võimatu lõpetada õppekava ettenähtud mahus ilma aastase katkestuseta.

Leiame, et kirjeldatud probleemile tuleb läheneda KVTSi järgides paindlikult ning tagatud peab olema nii ajateenistuskohustuse täitmine kui ka hariduse omandamine. Selleks oleme kokku saanud ka ülalnimetatud koolide juhtidega, et sobiv lahendus leida.

KVTSi kohaselt kutsutakse kaitseväekohustuslased ajateenistuskohustuse täitmisele. Kutsealuse ajateenistusse kutsumise aja ja väeosa otsustab riik Kaitseressursside Ameti kaudu. Erandina on kõrgharidust omandama asunud kutsealustel keskhariduse omandamise aastal võimalus oma ajateenistusse asumise aega ise kolme aasta jooksul valida. Praktika näitab, et kutsealused, kelle nominaalne õppeaeg on pikem kui kolm aastat, kasutavad tihti võimalust sooritada sisseastumisprotseduur ning asuvad kõrgkooli sisseastumise aasta sügisel ajateenistusse, et pärast seda katkestamatult kõrghariduse erinevaid tasemeid omandada. Alates 2000.a redaktsioonist toetab KVTS hariduse omandamist, samas soodustades erineva haridustasemega kutsealuste ajateenistust ja seeläbi ühiskonna sidusust.

Lisaks on kõigil kutsealustel võimalus esitada Kaitseressursside Ametile taotlus ajateenistuskohustuse täitmisele asumiseks. Antud süsteemiga on loodud võimalus kutsealustel hariduse ajapikenduse olemasolul ajateenistusse asumiseks sooviva valdus esitada ning ajateenistusse esimesel võimalusel asuda. Näitena 2012. a ajateenistusse asunud ajateenijatest oli kutsealusena vastava taotluse esitanud 35 %.

Ülikooliseaduse § 42 lõike 1 punkti 8 ja rakenduskõrgkooli seaduse § 24 lõike 1 punkti 7 kohaselt on üliõpilasel õigus saada kord igas kõrgharidusastmes ülikooli nõukogu kehtestatud korras akadeemilist puhkust üldjuhul kuni üks aasta, lisaks tervislikel põhjustel kuni kaks aastat, kaitseväeteenistuse puhul kuni üks aasta. Ajateenistuses viibitud aeg ei lähe õppe nominaalaja hulka. Ülikooliseaduse § 42 lõike 1 punktist 8 tulenev õigus saada akadeemilist puhkust, kohustab kõrgkooli organiseerima õppekorralduslikku poolt viisil, mis üliõpilase õiguseid tagab. Ei ole oluline, kas üliõpilane viibib akadeemilisel puhkusel tervislikel põhjustel, muudel põhjustel või ajateenistuskohustuse täitmise tõttu, ülikool peab tagama üliõpilasele võimaluse pärast akadeemilise puhkuse lõppemist jätkata õpinguid poolelijäänud kohast.

Kui kaotada KVTSist ajateenistusse asumise kalendriaasta valikul kolme aasta nõue, siis toob see kaasa selle, et sisuliselt saavad ajapikendust kõik need üliõpilased, kes õpivad õppekava järgi, mille kestus ületab kolme aastat, st see ei laieneks enam ainult nimetatud koolide üliõpilastele (nõ teatritudengitele). Ajateenistusse asumise valiku kalendriaasta piiritlemine kolme aastaga kõrgkooli sisseastumisest on oluline integreeritud õppekavade puhul, sest juhul kui sellises õppes olev kutsealune saab ajapikenduse õppe nominaalkestuse lõpuni siis sisuliselt saab ta ajapikendust nii bakalaureuse kui magistriskraadi omandamiseks, sest ülikooliseaduse § 29¹ lõige

3 sätestab, et bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavadel põhineva õppe lõpetanud isikule antakse magistrikraad. Integreeritud õppekava alusel õppiv kutsealune saaks võrreldes teiste õppekavadel õppivate tudengitega eelise, kuna ta saab seetõttu ajapikenduse ka teise astme kõrghariduse omandamiseks. See ei ole aga kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõttega.

Kaitseministeerium pöördus teabe saamiseks Haridus- ja Teadusministeeriumi poole ning selgus, et bakalaureuse- ja rakenduskõrgharidusõppes, kus õppekava nominaalkestus on pikem kui kolm aastat, toimub õpe kokku 94 õppekaval (sealhulgas 3,5 aastat nominaalkestusega 14 ja 4 aastat nominaalkestusega 80 õppekava). Bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekavasid (nominaalajaga 5-6 aastat) on kokku 14.

Kehtiva KVTS alusel omas seisuga 1.12.2012 ajapikendust 43% kutsealustest. Sellise muudatuse sisseviimine suurendaks oluliselt kutsealuste ringi, keda ei saaks ajateenistusse kutsuda. Oluline on märkida, et mida vanemaks kutsealused saavad, seda vähem neist ajateenistusse jõuab, kuna seaduse kohaselt antakse ajapikendust ka lapse ülalpidamiseks või puudega isiku hooldamiseks, samuti tervislikel põhjustel ning valitaval ametikohal töötamiseks. Samuti on Kaitseressursside Ametile teada, et vähemalt 10% arvel olevatest kutsealustest on Eestist lahkunud välismaale ilma ajateenistust läbimata. Üldteada on asjaolu, et aasta-aastalt väheneb arvelevõetavate kutsealuste arv.

Lisaks on juurde tulnud 1.04.2013 jõustunud KVTSi erinevaid ajateenistusse kutsumata jätmise ja ajateenistusse asumisest vabastamise aluseid, näiteks on ajateenistusest vabastatud kutsealune, kes on tema andmete kaitseväekohustuslaste registrisse kandmisele eelnenud ajal elanud rahvastikuregistri andmetel katkematult vähemalt seitse aastat välisriigis ja kutsealune, kes on sündinud ja elanud välisriigis tema andmete kandmisele kaitseväekohustuslaste registrisse vahetult eelnenud ajal ja ei ole viie aasta jooksul andmete registrisse kandmisest esitanud kirjalikku avaldust ajateenistusse või asendusteenistusse asumiseks. Välisriigis kõrgharidust omandavate kutsealuste suhtes on igati põhjendatud kohaldada teistsugust lähenemist ajapikenduse andmisel. Eesti Vabariik ei saa tagada, et välisriigist kõrgharidust omandaval kutsealusel oleks võimalik ajateenistuskohustuse täitmise ajaks saada akadeemilist puhkust, osaleda õppetöös ja talle tagada õppekoha säilimist, mistõttu on KVTS § 44 lõikes 6 kehtestatud eriregulatsioon välisriigis kõrghariduse omandamiseks. Eesti seadustega on vastavad õiguslikud garantiid riigikaitsekohustuse täitmise ajaks tagatud nii õppimise kui ka töötamise korral.

Ajateenistusest on vabastatud kutsealune ka välislepingus ette nähtud juhul. Hetkel on kaitseväeteenistuskohustusest vabastus ette nähtud OECD (Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon) ning EUMETSATi (Eesti Vabariigi ja Euroopa Meteoroloogiasatelliitide Kasutamise Organisatsioon) ametnikele. Samuti on eelnõu kohaselt vabastatud ajateenistusse asumisest kutsealused, kes on asunud kõrgharidust omandama arsti või õe erialal.

Ajapikendus ajateenistusse asumisel on kompromiss riigikaitsekohustuse täitmise kui avaliku huvi ja kodaniku erahuvi vahel. Elulisi olukordi, mida kutsealustel tuleb lahendada seoses ajateenistuskohustuse täitmisele asumisega on oluliselt rohkem kui on ajapikenduse aluseid. Kõikide kohustuste või õiguste realiseerimiseks ajapikenduse andmist ei ole ettenähtud ning see ei oleks ka reaalne. Kahtlemata on hariduse omandamiseks erinevatel elu etappidel erinevaid võimalusi ja viise. Seadusandja on lähtunud sellest, et enamike erialade nominaalkestus kõrghariduse esimeses astmes on kolm aastat ning sellisena on ajateenistusse asumise kalendriaasta valikusüsteem tagatud aastast 2000.

Järjekordse erisuse tegemine vähendab kutsealuste ringi, keda saab ajateenistusse kutsuda. Ajateenistuse kestlikkuse tagamisest lähtuvalt ei toeta Kaitseministeerium KVTs § 44 lõikest 2 kolme aasta piirangu kaotamist. Kehtiva seaduse sõnastust arutati kordi erinevatel kohtumistel seaduse tegemisel ning peegeldab mitmete asutuste vahel saavutatud kompromissi. Seega ei ole võimalik mainitud sätet ühepoolset muuta ilma arvestamata mõjusid erinevatele valdkondadele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Urmas Reinsalu
Minister

Koopia: Riigikogu riigikaitsekomisjon

Erki Kodar 717 0249
erki.kodar@kaitseministeerium.ee